

บทที่ ๔

การควบคุมรัฐบาลโดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ
รัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

ในบทนี้จะได้พิจารณาบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๔ ในการควบคุมรัฐบาล โดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗^๑ มาตรา ๑๕๙ แม้ว่าการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลจะยังมีได้เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากรัฐบาลชิงยุบสภาเสียก่อนก็ตาม แต่ความสำคัญ ของกระบวนการในการเคลื่อนไหวเพื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป ก็นับได้ว่าเป็นความพยายาม ของพรรคฝ่ายค้านที่จะควบคุมรัฐบาลด้วยวิธีการนี้

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ เป็น เครื่องมือที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลในการที่จะรังและถ่วงดุลย์อำนาจของฝ่ายบริหาร โดยเหตุที่การ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล เป็นการควบคุมขั้นเด็ดขาด ผลที่เกิดขึ้นอาจจะ ก่อให้เกิดการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี หรือรัฐบาลต้องลาออก หรือมีฉะนั้นรัฐบาลอาจหาทางออกโดย การยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ สมาชิกสภาฯ เองก็ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า เรื่อง ที่จะนำมาเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีนี้จะต้อง เป็น เรื่องที่ประชาชนสนใจและ เป็นผลประโยชน์โดยตรง ของประชาชน จึงจะได้รับการสนับสนุนจากมติมหาชน

^๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๔ ไม่ได้กำหนด ให้สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ควบคุมรัฐบาลด้วยวิธีนี้ และสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๔ ยังมีได้ใช้การ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติเป็น เครื่องมือในการควบคุมรัฐบาล ดังนั้นการศึกษา ในบทนี้จึง เป็นการศึกษา เฉพาะบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๔ เท่านั้น

ปกติรัฐธรรมนูญจะกำหนดเงื่อนไขของการควบคุมรัฐบาลด้วยวิธีนี้ไว้รัดกุมเป็นพิเศษกว่าวิธีอื่นๆ : ได้แก่ จำนวนสมาชิกที่เข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปมักจะกำหนดไว้สูง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๒ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่จะขอเปิดอภิปรายทั่วไปไว้เป็นจำนวนถึงหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด ส่วนการลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจนั้น ได้มีการกำหนดห้ามมิให้สภาลงมติในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายยุติลง เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้มีโอกาสไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อนที่จะมีการลงมติ^๑

สุทัศน์ ขมดี ได้ทำการศึกษาบทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไปนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ และได้สรุปผลของการเสนอญัตติเพื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปไว้ว่า^๒

"ในการ เสนอญัตติ เพื่อ เปิดอภิปรายทั่วไปทั้งหมด ๑๙ ครั้ง มีผลแตกต่างกันดังนี้

๑. สมาชิกลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป	๔ ครั้ง
๒. สมาชิกผู้เสนอขอถอนญัตติคืน	๖ ครั้ง
๓. ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติให้เปิดอภิปราย	๒ ครั้ง
๔. สมาชิกสภาผู้แทนลงมติให้ความไว้วางใจรัฐบาล	๒ ครั้ง
๕. รัฐบาลลาออก	๑ ครั้ง

^๑ชโยนันต์ สมุทวณิช, รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารของไทย ศึกษาเฉพาะกรณีสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๒ (เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๓.

^๒สุทัศน์ ขมดี, "บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการเปิดอภิปรายทั่วไป", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๙๒.

อย่างไรก็ตาม สุทัศน์ ไม่ได้แยกแยะให้เห็นว่า ในจำนวนการเสนอผู้ตติ ๑๙ ครั้งนั้น มีกี่ครั้งที่เป็นกรขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล และกี่ครั้งเป็นการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ลงมติ ในขณะที่ระดับชั้นของการควบคุม (degree of control) ของการอภิปรายทั่วไปทั้งสองวิธีนี้แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกการเสนอผู้ตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป ๑๙ ครั้ง ออกเป็นอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจและอภิปรายโดยไม่ลงมติแล้วจะปรากฏผล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๖

การเสนอผู้ตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๔

ขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ	ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล
มีการเสนอผู้ตติทั้งหมด ๓ ครั้ง	มีการเสนอผู้ตติทั้งหมด ๑๖ ครั้ง
เปิดอภิปรายและสมาชิกสภาลงมติให้ผ่าน	สมาชิกผู้เสนอขอถอนผู้ตติคืน ๖ ครั้ง
ระเบียบวาระการประชุม ๓ ครั้ง	ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติให้เปิดอภิปราย ๒ ครั้ง
	เปิดอภิปรายทั่วไป ๘ ครั้ง
	สมาชิกลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป ๕ ครั้ง
	สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐบาล ๒ ครั้ง
	รัฐบาลลาออกโดยไม่มีการลงมติ ๑ ครั้ง

จากตารางข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่เกิดขึ้นในอดีต ๘ ครั้งนั้น มีเพียงสองครั้งที่สภาผู้แทนราษฎรมีการลงมติโดยที่ฝ่ายรัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร

ส่วนการอภิปรายทั่วไป ๕ ครั้ง ที่เกิดขึ้นและสภาได้ผ่านระเบียบวาระการประชุมนั้น เกิดขึ้นในสมัยของพัน เอกพระยาพลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘) นับได้ว่าเป็นสมัยที่มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การอภิปรายทั่วไปไปสมัยนั้นไม่มีผลทางการเมืองมากนัก เนื่องจากรัฐบาลสามารถคุมเสียงในสภาได้ ทั้งนี้ เพราะองค์ประกอบของสภามีสมาชิกสองประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้งและประเภทที่สองมาจากการแต่งตั้ง ในสัดส่วนที่เท่ากัน และในขณะนั้นยังไม่มีพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร จึงทำให้การ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปมีลักษณะที่ต่างคนต่างทำ เมื่อสมาชิกสภามีข้อข้องใจในการบริหารงานของรัฐบาลก็หาสมาชิกสภาคนอื่น ๆ รับรองญัตติเพื่อให้ครบตามข้อบังคับการประชุมสภาเท่านั้น^๑ และประการสุดท้าย คือความจำเป็นที่สมาชิกต้อง เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ในการอภิปรายปัญหาบางเรื่องโดยไม่ต้องการที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในประเด็นปัญหานั้น^๒ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้กำหนดให้การอภิปรายทั่วไปเป็นการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล และมิได้มีบทบัญญัติกำหนดหลักการที่สมาชิกสภาจะขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติไว้ ดังนั้น เรื่องที่ไม่มีความสำคัญพอที่จะเป็นสาเหตุให้สมาชิกสภาลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล จึงถูกนำมาเสนอในการ

^๑ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารของไทย ศึกษาเฉพาะกรณีสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๑๒, หน้า ๒๘.

^๒ เช่น ญัตติของนายสวัสดิ์ ยูวะเวส เรื่องนโยบายอันเกี่ยวแก่การเพาะพันธุ์ปลา เขตต์ บึงบรเพ็ชร ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่เสนอต่อสภาฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ญัตติของนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เรื่องการส่งข้าราชการและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ ที่เสนอต่อสภาฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ และญัตติของนายเสียง ไชยกาล เรื่องนโยบายปรับปรุงภาชีอากาศ ซึ่งเสนอต่อสภาฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘.

อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติด้วย ผลที่ออกมาจึงปรากฏว่ามีการเปิดอภิปรายมากครั้ง และมีการลงมติ
ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาลน้อยครั้ง

การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งสำคัญในอดีตที่ก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้แก่ การอภิปรายทั่วไปที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ จากการเสนอ
ญัตติของ นายไต้ ปาณิกบุตร เรื่องนโยบายของรัฐบาล ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากกระทู้ถามของนายเสียง ไชยกาล มีผลทำให้คณะผู้สำเร็จราชการลาออกจากตำแหน่ง และรัฐบาลซึ่งมีพระยาพลพุกเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งตามไปด้วย^๑

ส่วนการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งที่มีผลก่อให้เกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ได้แก่การอภิปรายทั่วไป ที่เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๐ จากการเสนอญัตติของนายควง อภัยวงศ์ และคณะ เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลซึ่งหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี โดยที่ฝ่ายรัฐบาลได้รับความไว้วางใจด้วยคะแนน ๘๖:๕๕ เสียงภายหลังจากการอภิปราย ๘ วัน ก็มีผลก่อให้เกิดรัฐประหารในเวลาต่อมา^๒

สำหรับในสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้น แม้ว่าการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจยังมีได้เกิดขึ้นก็ตาม แต่การเคลื่อนไหวของพรรคฝ่ายค้านและพรรคฝ่ายรัฐบาลในการรวบรวมสมาชิกเพื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป มีผลทำให้รัฐบาลต้องตัดสินใจยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑-๔๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔-๗๐ และโปรดดูรายละเอียดใน สุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐, (นครหลวง: สำนักพิมพ์สมาคมนักวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๖๖-๖๘.

หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุมรัฐบาลโดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

รัฐบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ และข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะไว้ดังนี้ :-

ก. จำนวนผู้เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ^๑ ซึ่งเท่ากับจำนวนผู้มีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ^๒ ส่วนวุฒิสภามีสิทธิที่จะขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ

ข. เรื่องที่จะขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติ

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความประสงค์ที่จะขอเปิดอภิปรายตามมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ จะต้องทำหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแสดงเจตนาว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง^๓ จะต้องระบุเป็นเรื่องๆ ไปให้ชัดเจน

ค. การดำเนินการเพื่อให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติ

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี และให้บรรจुरะเบียบวาระเป็นเรื่องด่วน ถ้าสมาชิกเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ก็ให้บรรจุนำเข้าระเบียบวาระในครั้งนั้น^๔

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๕๔.

^๒ โปรดดูหน้า ๘๘.

^๓ ข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗, ข้อ ๑๒๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, ข้อ ๑๒๘.

ง. การอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๙ ของรัฐธรรมนูญนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิที่จะอภิปรายได้ทั้งในทางคัดค้านหรือสนับสนุน^๑

จ. การตอบข้อซักถามของคณะรัฐมนตรี

ในการตอบข้อซักถามของคณะรัฐมนตรีนั้น เพื่อความสะดวกรัฐมนตรีจะตอบข้อซักถามหรือคัดค้านของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทีละคน เป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละไม่เกินสามคนก็ได้^๒

ฉ. การผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายหรือการเสนอให้ปิดการอภิปราย

การเสนอให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายทั่วไป หรือการเสนอให้ปิดการอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๙ ของรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องเป็นผู้รับรองไม่น้อยกว่าสิบห้าคน และถ้าที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนี้ ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปก็เป็นอันระงับ^๓

ช. การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ

เมื่อการอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้น ห้ามมิให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ ในวันเดียวกับที่การอภิปรายนั้นสิ้นสุดลง^๔ ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะต้องรับนัดประชุมเพื่อลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจโดยด่วน^๕ การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจนี้ มติไม่ไว้วางใจจะต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด^๖

^๑ เรื่องเดียวกัน, ข้อ ๑๓๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, ข้อ ๑๓๑, และโปรดกฎหมาย ๔ ประกอบ.

^๓ เรื่องเดียวกัน, ข้อ ๑๒๔ และข้อ ๑๒๖.

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๕๙ วรรค ๒.

^๕ ข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ข้อ ๑๓๒.

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๑๕๙ วรรค ๒.

ถ้าสภาลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีคนใดหรือทั้งคณะ รัฐมนตรีผู้นั้นหรือคณะรัฐมนตรีจะ
ต้องลาออกจากตำแหน่ง

ณ. สิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๔
ของรัฐธรรมนูญ

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่าสิ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอผู้ใดขอเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น เป็นอันหมดสิทธิ
ที่จะเข้าชื่อเสนอผู้ใดขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้ง
คณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น^๑

ความเคลื่อนไหวและการดำเนินการเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ
รัฐบาลผสมสหพรรค

ความพยายามของพรรคฝ่ายค้านที่จะล้มรัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ได้เกิดขึ้นก่อนหน้านี้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคราวที่รัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัติสำคัญ
เช่น ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่ก็ได้สร้างความกระทบ
กระเทือนจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแต่อย่างไร

สาเหตุสำคัญ สามประการที่ทำให้ความพยายามของพรรคฝ่ายค้านไม่สามารถล้มรัฐบาล
ในคราวพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณได้ ประการแรก คือการรวมกลุ่มของพรรคฝ่าย
ค้านมิได้มีการรวมกลุ่มที่จะล้มรัฐบาลเพื่อที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นเองใหม่ ประการที่สองพรรคฝ่าย
รัฐบาลยังสามารถรวมตัวเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ความแตกแยกและความขัดแย้งในรัฐบาล
ผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังไม่ปรากฏเด่นชัด เพราะ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ยังสามารถประนีประนอมกับสหพรรคได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าพรรคสังคมนิยมได้เรียกร้องให้มีการ
การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีให้เป็นธรรม ประการสุดท้าย เงื่อนไข
และมูลเหตุที่จะนำมาเป็นสาเหตุในการล้มรัฐบาลยังไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะได้รับการสนับสนุนจาก
เสียงในสภาและมติมหาชนนอกสภาได้อย่างกว้างขวาง

^๑ เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๑๔๔ วรรค ๓.

การที่กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้ร่วมมือกันเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะในคราวนี้ ได้มีการรวมตัวกันอย่าง เป็นกระบวนการและได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนจากกลุ่มสหพรรค รัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งไม่แน่ใจว่าจะสามารถควบคุมเสียงสนับสนุนในสภาได้ จึงตัดสินใจยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

สาเหตุของความเคลื่อนไหวเพื่อล้มรัฐบาลผสมสหพรรคของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พอจะสรุปได้ดังนี้

ก. ปัจจัยภายในสภาผู้แทนราษฎร

ความขัดแย้งระหว่างประธานสภาผู้แทนราษฎร (นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ส.ส. ฉะเชิงเทรา หัวหน้าพรรคสังคมนิยม) กับ นายกรัฐมนตรี (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ส.ส. กรุงเทพมหานคร หัวหน้าพรรคกิจสังคม)

มูลเหตุของความขัดแย้งเกิดจาก ความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรโควตา ตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลผสมสหพรรค

ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมสหพรรคแข่งกับรัฐบาลผสมประชาธิปไตย-เกษตรสังคม เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ กลุ่มสหพรรคได้กำหนดหลักการในการดำเนินการจัดตั้งรัฐบาล โดยให้สิทธิแก่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในการคัดเลือกตัวรัฐมนตรีร่วมคณะ^๑

การกำหนดหลักการในการคัดเลือกตัวรัฐมนตรี โดยไม่คำนึงว่าพรรคใหญ่จะต้องได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีมากกว่าพรรคเล็ก แต่พิจารณาจากความสามารถ ความเหมาะสมและเป็นผู้ที่ประชาชนรับรอง อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดโควตารัฐมนตรีในอัตราส่วน .๕:๑ กล่าวคือ มี ส.ส. ๕ คน ได้รัฐมนตรี ๑ ตำแหน่ง ไว้ด้วย^๒

^๑โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสมสหพรรค ใน นพดล ศรีสุข "บทบาทของรัฐบาลไทย พ.ศ.๒๕๑๘ ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๐), หน้า ๒๑๓-๒๒๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐.

ในขณะที่พรรคกิจสังคม มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๘ คน ได้รับโควตารัฐมนตรี ๓ ตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการ ๑ ตำแหน่ง และนายกรัฐมนตรียก ๑ ตำแหน่ง และรัฐมนตรีว่าการทั้งสามตำแหน่งนั้นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญๆ ถึงสองตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ส่วนพรรคสังคมนิยม ซึ่งมีที่นั่งในสภา ๑๖ ที่นั่ง ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการเพียง ๒ ตำแหน่ง คือ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังปล่อยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่างอยู่อีก ๓ ตำแหน่ง^๑

นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ได้เรียกร้องให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่งตั้ง นายวัฒนา อัครเวม และนายธเนศ เอียสกุล สมาชิกของพรรคสังคมนิยมเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งที่ว่างมาโดยตลอด จนกระทั่งวันที่ ๘ มกราคม ภายหลังจากมีข่าวว่าพรรคสังคมนิยมเป็นแกนนำในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล^๒ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้ทำการแต่งตั้ง นายวัฒนา อัครเวม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการอุตสาหกรรม และนายธเนศ เอียสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตามความต้องการของพรรคสังคมนิยม เพื่อให้พรรคสังคมนิยมกลับมาสนับสนุนรัฐบาลผสมสหพรรคต่อไป

ตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญ ที่พรรคการเมืองทุกพรรคหวังที่จะครอบครอง ทั้งนี้เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอิทธิพลทางการเมือง อันจะนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

พรรคสังคมนิยมก็เช่นกัน ต้องการที่จะครอบครองตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมือง ในขณะที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังต้องการสงวนตำแหน่งรัฐมนตรีที่ว่างอยู่

^๑ นายอำนาจ (นามแฝง), แผนคว้าคึกฤทธิ์ ๒๕๑๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประโคนชัย, ๒๕๒๑), หน้า ๒๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

สามตำแหน่งใช้เป็นเครื่องมือล่อพรักการ เมืองอื่นๆ ให้หันมาสนับสนุนตน เพื่อสร้างเสถียรภาพให้ แก่รัฐบาลผสมสหพรรค

ในขณะที่ตำแหน่งรัฐมนตรีมีจำกัด แต่มีพรรคการเมืองหลายพรรคอยากได้ไปครอบครอง ดังนั้นปัญหาและความขัดแย้งจึง เกิดขึ้น

ข. ปัจจัยภายนอกสภาผู้แทนราษฎร

๑) การชุมนุมประท้วงของราษฎรจังหวัดปัตตานี กรณีนาวิกโยธินสังหารชีวิตราษฎร ไทยมุสลิม ๕ ศพ^๑

การประท้วงได้เริ่มขึ้นเมื่อ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๘ โดยกลุ่มผู้ประท้วงได้เรียกร้องให้รัฐบาลนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ให้ถอนนาวิกโยธินออกจากจังหวัดภาคใต้ภายใน ๗ วัน และให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ลงไปชี้แจงและให้รัฐบาลชดใช้ค่าเสียหายแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ได้มีผู้ปาระเบิดสังหารเข้าไปในกลุ่มผู้ประท้วงมี ผู้เสียชีวิต ๑๒ คน และบาดเจ็บ ๓๐ คน ทำให้องค์การนักศึกษาในกรุงเทพเริ่มเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกรณีนี้

องค์การมุสลิม ๘ กลุ่ม ได้ออกแถลงการณ์สนับสนุนการชุมนุมประท้วงของประชาชน ที่จังหวัดปัตตานี และให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อการสังหารหมู่ประชาชน ๕ ศพ และผู้เสียชีวิตจากการปาระเบิดสังหารอีก ๑๒ ศพ ในขณะที่นายกรัฐมนตรีอินทรานไม่ให้มีการถอนทหารและจะนำเรื่องนี้เข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรี

เมื่อการประท้วงยืดเยื้อมาถึงวันที่ ๑๙ ธันวาคม กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงได้ยื่นคำขาดให้นายกรัฐมนตรีเดินทางไปเจรจาทันทีในวันที่ ๒๒ ธันวาคม และกลุ่มนักศึกษาชาวใต้ ๘ สถาบันยื่นคำขาดให้นายกรัฐมนตรีแก้ไขปัญหภายใน ๔๘ ชั่วโมง มิฉะนั้น จะดำเนินมาตรการขั้นเด็ดขาด

^๑ สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. ๒๕๑๖, ๒๕๑๗, ๒๕๑๘, หน้า

ในขณะที่นายกรัฐมนตรียื่นกรณบัญญัติเสที่จะเดินทางไปยังจังหวัดปัตตานี โดยให้เหตุผลว่าไม่ใช่
งานของนายกรัฐมนตรีที่จะต้องเดินทางไปทุกแห่ง เมื่อมีการชุมนุม

ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๘ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ นายใหญ่ ศวิตชาติ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจเต็มเดินทางไปภาคใต้แทนนายกรัฐมนตรี ซึ่งทางกลุ่มผู้ประท้วงยื่น
ยอมที่จะเจรจาด้วย โดยวางเงื่อนไขว่าจะไม่เจรจากรัฐบาลในค่ายทหาร

นายใหญ่ ได้กลับมารายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ทางจังหวัด
ปัตตานี ในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ยืนยันว่าสถานการณ์จะเรียบร้อยและทหารพร้อมจะส่งตัวผู้ต้องหา
ให้ตำรวจขณะเดียวกันการชุมนุมที่จังหวัดปัตตานีที่ยังไม่ยุติ และมีประชาชนเข้าสมทบในการชุมนุม
มากขึ้นเรื่อยๆ

วันที่ ๒๘ ธันวาคม - กลุ่มผู้ชุมนุมได้เดินขบวนรอบตัวเมืองปัตตานี และประณามรัฐบาล
ว่าละเลยต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้

การชุมนุมของชาวภาคใต้ในจังหวัดปัตตานียืดเยื้อติดต่อกันเป็นเวลา ๑๗ วัน นับแต่มี
การชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิตระหว่างการชุมนุม ๑๒ คน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่า รัฐบาล
ไม่สามารถควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายเจ้าหน้าที่ทหาร จนทำให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่เกิน
ขอบเขตทั้งยังขาดความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างฉับพลันทำให้พรรคฝ่ายค้านนำเอาประเด็น
ปัญหาการชุมนุมครั้งนี้เป็นสาเหตุสำคัญขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ดัง
ปรากฏในญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม และคณะ ว่า^๑

"... รัฐบาลละเลยไม่ให้ความสนใจอย่างจริงจัง จนกระทั่งประชาชนต้องเดินขบวน
เรียกร้องขอความเป็นธรรม โดยร้องขอให้นายกรัฐมนตรีเดินทางไปให้ความอบอุ่น
โดยหวังเป็นที่พึ่งแหล่งสุดท้าย นายกรัฐมนตรีก็ยืนยันปฏิเสธไม่ยืนยันยินร้ายกับคำเรียก-

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รมที่ ๔๔/๒๕๑๘ เรื่องญัตติขอเปิดอภิปราย
ทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๕๔ ของพันเอก สมคิด ศรีสังคม และคณะ.

ร้องอ้อนวอนของประชาชนทำให้เกิดความระส่ำระสายในหมู่ประชาชน... เขาไว้ที่ฟัง
แม้นายก รัฐมนตรีผู้ที่ประชาชนเลือกตั้งมา ก็ให้ความหวังและเป็นที่พักในยามเดือดร้อน
ไม่ได้"

๒) ปัญหาการปีคณะรัฐมนตรีมีมติให้บริษัทอ่าวขามหินและบริษัทบิลสิงตัน เข้าดำเนินการ
เหมืองแร่แทนบริษัท เหมโก้^๑

ปัญหาการแทรกแซงทางการ เมืองและ เศรษฐกิจของต่างชาติได้ถูก เปิด เผยต่อ
สาธารณชนโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชา-
ธิปไตยต่างๆ ภายหลังจากการหมุดอำนางของรัฐบาลชุด จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายก
รัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

กรณีบริษัท เหมโก้ เข้ามาทำ เหมืองแร่ใน เขตจังหวัดพังงาและภูเก็ต ได้รับการ
ต่อต้านจากขบวนการนักศึกษาประชาชนว่าเป็นจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจ กอบโกยผลประโยชน์
ของไทย ทำให้ไทยต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติมูลค่านับแสนล้านบาทและได้มีการเรียกร้อง
ให้รัฐบาลดำเนินการถอนประทานบัตรของบริษัท เหมโก้

คณะรัฐมนตรีชุดรักษาการ (รัฐบาลผสมประชาธิปไตย-เกษตรสังคม) ได้สั่งการให้
กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการพิจารณาเพิกถอนประทานบัตรของบริษัท เหมโก้ โดยมีมติของ
คณะรัฐมนตรีให้ยกเลิกประทานบัตรการทำแร่ดีบุกทั้งหมด ๗ แปลง ในเขตท้องที่อำเภอถลาง
และอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต อำเภอท้ายเหมืองอำเภอตะกั่วทุ่ง และอำเภอตะกั่วป่า ใน
จังหวัดพังงา รวมเนื้อที่ทั้งหมด ๔๖,๙๕๐ ไร่ เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘

หลังจากนั้นอีก ๙ เดือน ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลผสมสหพรรค ซึ่ง
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๑๘
ให้บริษัทอ่าวขามหินและบริษัทบิลสิงตัน เข้าดำเนินการเหมืองแร่แทนบริษัท เหมโก้ ซึ่งถูกเพิก-
ถอนประทานบัตรในสมัยรัฐบาลชั่วคราวประชาธิปไตย-เกษตรสังคม

^๑สยามจุดหมายเหตุนักข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. ๒๕๑๖, ๒๕๑๗, ๒๕๑๘,

การที่รัฐบาลมีมติให้บริษัทอ่าวขามหินและบริษัทบิลสิงตัน เข้าดำเนินการเหมืองแร่แทนบริษัท เหมโก๊วนี้ ได้รับการคัดค้านจากแนวร่วมพิทักษ์ทรัพยากรแห่งชาติและกลุ่มอิสระตามมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและกลุ่มต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ได้ออกแถลงการณ์โจมตี รัฐบาลในการให้เอกชนต่างชาติเข้าทำการขุดแร่ การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลเท่ากับเป็นการรักษาผลประโยชน์ของต่างชาติมากกว่าที่จะรักษาผลประโยชน์ของประชาชนไทย

นอกจากนี้ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคฝ่ายค้านสำคัญในสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้รัฐบาลดำเนินการขุดแร่ในทะเลเองในรูปของรัฐวิสาหกิจ ไม่ใช่วิธีให้ต่างชาติเข้ามาขุด เช่นนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องนี้ นายแคล้ว นรปติ และคณะได้นำมาเป็นผู้ตัดสินใจเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ดังนี้^๑

"รัฐบาลดำเนินนโยบายรับอิทธิพลของต่างชาติทั้งในทาง เศรษฐกิจและทางการเมือง ไม่พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติเท่าที่ควร เช่น กรณีเหมืองโก๊ว การถอนฐานทัพต่างชาติ การลงทุนของต่างชาติและการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้าน..."

๓) ความล้มเหลวของนโยบายช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาด้วยวิธีการประกันราคาข้าว

รัฐบาลผสมสหพรรคได้ประกาศนโยบายช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาด้วยวิธีการประกันราคาข้าว ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๔ เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญของนโยบายว่ารัฐบาลจะออกกฎหมายบังคับให้เจ้าของโรงสีเป็นผู้ซื้อข้าวเปลือกจากไร่ชาวนาในราคาในราคาประกันหรือราคาที่รัฐบาลกำหนดหากโรงสีไม่รับซื้อรัฐบาลเป็นผู้รับซื้อเอง และเชื่อว่าโรงสีจะต้องรับซื้อข้าวแน่ เพราะรัฐบาลจะช่วยค้ำประกันการนำเงินจากธนาคารพาณิชย์มาซื้อข้าว

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รัชที่ ๙๓/๒๕๑๔ เรื่องผู้ตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ของนายแคล้ว นรปติ และคณะ.

นโยบายดังกล่าว มีผลให้ราคาข้าวสารและน้ำตาลที่ขายในท้องตลาดทั่วไปมีราคาสูงขึ้น และเป็นที่คาดหมายกันว่าราคาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคชนิดอื่นๆ ในท้องตลาดจะต้องมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนทั่วไป

กลุ่มสหภาพแรงงานได้เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อการนัดหยุดงาน โดยเปิดการประชุมสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย เป็นการคว่ำมติด้านนโยบายการขึ้นราคาข้าวสารและน้ำตาล ของรัฐบาล และที่ประชุมกรรมกรได้ลงมตินัดหยุดงานพร้อมกัน ตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๕ เพื่อเป็นการประท้วงนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ถึงสาเหตุที่ต้องขึ้นราคาข้าวสารและน้ำตาล เพราะต้องการสร้างความเป็นธรรมให้กับชาวนาชาวนไร่ซึ่งไม่มีโอกาสจะเรียกร้องเพิ่มรายได้ของตนให้สูงขึ้น รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก สหภาพแรงงานได้ชุมนุมกันที่ลานพระบรมรูป เรียกร้องให้รัฐบาลระงับการขึ้นราคาข้าวสาร ส่วนการประกันราคาข้าวเปลือกยังคงให้มีต่อไป

นโยบายการประกันราคาข้าวเปลือกของรัฐบาล ซึ่งมีผลให้ราคาข้าวสารในท้องตลาดสูงขึ้นนี้ นับเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ล้มเหลวและก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชน ระหว่างกรรมกรกับชาวนา นอกจากนั้น การประกาศขึ้นราคาข้าวสารและน้ำตาลซึ่งเป็นอาหารหลักของประชาชนทั้งประเทศ จะมีผลทำให้ค่าครองชีพของประชาชนทั่วไปสูงขึ้น จึงได้รับการต่อต้านจากกลุ่มพลังนักศึกษาและกรรมกรโดยทั่วไป

พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านในสภาฯ ได้ลงมติเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ให้ดำเนินการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น

ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกสภาผู้แทนราษฎร ที่ทำให้กลุ่มพรรคฝ่ายค้านรวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในครั้ง นี้ มีแนวโน้มที่ชี้ให้เห็นว่า พรรคฝ่ายค้านจะสามารถล้มรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะ ความขัดแย้งระหว่างประธานสภา กับ นายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับเรื่องโควตารัฐมนตรี ทำให้พรรคฝ่ายค้านได้รับเสียงสนับสนุนในการดำเนินการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลจากพรรครัฐบาลเอง และเมื่อรัฐบาลได้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๕ โดยดึงพรรคเกษตรสังคมซึ่งวางตัวเป็นกลางอยู่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรี โดยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีแก่พรรคเกษตรสังคมถึง ๔ ตำแหน่ง

ในขณะที่มีเสียงสนับสนุนรัฐบาลเพิ่มขึ้นอีกเพียง ๑๐ เสียง และมีผลให้รัฐมนตรีในรัฐบาลสหพรรค เดิมต้องสับเปลี่ยนตำแหน่ง ยิ่งความไม่พอใจแก่พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลผสม^๑

ส่วนปัจจัยภายนอกสภานั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะกรณีการชุมนุมประท้วงของราษฎร จังหวัดปัตตานี ปัญหากรณีคณะรัฐมนตรีมีมติให้บริษัทอ่าวขามหินและบริษัทบิลสิงตัน เข้าดำเนิน การเหมืองแร่แทนบริษัทเทมโก้ และความล้มเหลวของนโยบายช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาด้วยวิธี การประกันราคาข้าว อันมีผลให้รัฐบาลต้องประกาศขึ้นราคาข้าวสารและน้ำตาลนั้น เป็นเรื่อง ที่สัมพันธ์โดยตรงกับผลประโยชน์ของประชาชน ก่อให้เกิดกระแสการคัดค้านรัฐบาลจากกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและนอกสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย พรรคการเมืองฝ่ายค้านตลอดจนกลุ่มวุฒิสมาชิกสามัคคี ๕๓ ซึ่งมี นายบุญชนะ ฮัตถากร เป็นหัวหน้ากลุ่ม^๒

ปัจจัยภายนอกสภา เหล่านี้นับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พรรคฝ่ายค้านสามารถเรียกเสียง สนับสนุนจากสมาชิกอื่นในสภา และจากมติมหาชนในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาลได้โดยง่าย

การวางแผนและการดำเนินงาน

การประชุมอย่างเป็นทางการครั้งแรกเกิดขึ้นที่บ้านของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช โดยมีตัวแทนของพรรคฝ่ายค้าน ๕ พรรคร่วมประชุม ได้แก่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรค ประชาธิปัตย์ นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ หัวหน้าพรรคเกษตรสังคม นายกระแส ชนะวงศ์ หัวหน้าพรรคพลังใหม่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม หัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

^๑โปรดดูรายละเอียดใน นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. ๒๔๑๘ ศึกษา ด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง", หน้า ๒๔๔-๒๔๗ และ ๒๔๓-๒๔๕.

^๒โปรดดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๑.

นายแคล้ว นรปติ หัวหน้าพรรคแนวร่วมสังคมนิยม นอกจากนี้ยังมีตัวแทนของพรรคธรรมสังคมนิยม และสังคมนิยม (นายวัฒนา อัสวเหม) ร่วมการประชุมอยู่ด้วย^๑

ที่ประชุมได้ตกลงให้มีการรวบรวมรายชื่อสมาชิกสภา เพื่อขอเปิดประชุมสมัยวิสามัญ และให้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

ก่อนหน้าที่จะมีการประชุมครั้งนี้ พรรคฝ่ายค้านได้มีการประชุม อย่างไรก็ตามไม่เห็นทางการก่อนแล้วที่ภักดีราคารแมรีและตกลงร่วมกันว่าจะให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

หลังจากนั้น ได้มีการประชุมกันอีกหลายครั้งที่ บ้านของนายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ และที่ตึกอัสวเหม ของนายวัฒนา อัสวเหม

ในการประชุม ณ ตึกอัสวเหม เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๑๘ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ (ประธานสภาผู้แทนราษฎร และหัวหน้าพรรคสังคมนิยม) ได้เข้าร่วมประชุมด้วย และได้มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน ดังนี้^๒

๑. วันศุกร์ที่ ๙ มกราคม จะทูลเกล้าขอเปิดประชุมสภาสมัยวิสามัญ โดยล่าลายเซ็นตั้งจากทั้งวุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑๒๓ ชื่อ ขอเปิดประชุมเพื่อให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตายใจว่ามี ส.ส.น้อย ต้องไปอาศัยวุฒิสมาชิกด้วยจึงจะพอตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
๒. ให้แต่ละพรรคเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๔ แห่งรัฐธรรมนูญ
๓. วันจันทร์ที่ ๑๒ มกราคม ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและประธานสภาผู้แทนราษฎร จะปล่อยให้การประชุมดำเนินถึงวันอังคาร จึงลงมติแล้วชาวเสียงเลือกตั้ง นายกรัฐมนตรีคนใหม่ ในคืนนั้นเลย เพื่อป้องกันมิให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีเวลาผูกสภา
๔. วันศุกร์ที่ ๑๖ มกราคม นายกรัฐมนตรีคนใหม่นำคณะรัฐบาลขอความไว้วางใจต่อสภาผู้แทนราษฎร

^๑ นายอำนาจ (นามแฝง), แผนคว่ำคึกฤทธิ์ ๒๕๑๘, หน้า ๔๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖-๗๗.

และในการประชุมที่ตึกอัสวเหม เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๔ เวลา ๒๑.๐๐ น. ที่ประชุมได้กำหนดยุทธวิธีในการอภิปราย ดังนี้^๑

การเปิดอภิปรายทั่วไปจะเลื่อนจากแผน เป็นวันที่ ๑๔ มกราคม เริ่มประชุมเวลา ๙.๐๐ น. ให้สมาชิกสภาผู้แทนอภิปราย ๒๔ คน ใช้เวลาในการอภิปรายคนละ ๑๕ นาที โดยให้นายชวน หลีกภัย เป็นผู้อภิปรายคนสุดท้าย โดยจะประชุมตั้งแต่ ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ๑๔.๐๐-๑๘.๐๐ น. ๒๐.๐๐-๒๓.๐๐ น. และจะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในวันรุ่งขึ้น (ที่ ๑๕) เวลา ๙.๐๐ น. หลังจากนั้นจะข่าเสียงให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ทันที

การรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

ในการประชุมของฝ่ายล้มรัฐบาล ณ ตึกอัสวเหม เมื่อค่ำวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๔ ได้มีการประชุมและได้นับจำนวนคะแนนเสียงที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลผสมสหพรรค เพื่อนำจำนวนสมาชิกที่ร่วมล้มรัฐบาลของพรรคต่างๆ ไปจัดสรรโควตารัฐมนตรี ต่อไป โดยที่ประชุม มีมติมอบให้เป็นหน้าที่ของ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ กับนายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เท่านั้นที่จะเป็นผู้พิจารณาจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น และยังไม่ทราบว่าใครบ้างจะได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดใหม่ ก็มีการยุบสภา เสียก่อน

สำหรับจำนวนสมาชิกของแต่ละพรรคที่ร่วมล้มรัฐบาลผสมสหพรรค มีรายละเอียดปรากฏในตารางต่อไปนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

ตารางที่ ๑๗

แสดงจำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองที่จะลงมติไม่ไว้วางใจ

รัฐบาลผสมสหพรรคของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ชื่อพรรคการเมือง	จำนวนสมาชิกในสภา	จำนวนสมาชิกที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล
พรรคฝ่ายค้าน		
๑) ประชาธิปัตย์	๗๒	๗๒
๒) สังคมนิยมแห่งประเทศไทย	๑๒	๑๒
๓) แนวร่วมสังคมนิยม	๑๐	๑๐
๔) พลังใหม่	๑๑	๑๑
๕) อธิปัตย์	๒	๒
รวมพรรคฝ่ายค้าน		๑๐๗
พรรคฝ่ายรัฐบาล		
๖) สังคมชาตินิยม	๑๖	๑๐
๗) สันติชน	๘	๖
๘) ธรรมสังคม	๔๕	๒๐
๙) ชาตินิยมไทย	๒๘	๖
รวมพรรครัฐบาล		๔๒
พรรคที่ไม่ใช่ฝ่ายค้านและรัฐบาล		
๑๐) เกษตรสังคม	๑๙	๘
รวม		๑๕๗

ที่มา: นายอำนาจ (นามแฝง), แผนว่าศึกฤทธิ ๒๕๑๔ (กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ประโคนชัย, ๒๕๒๑), หน้า ๗๐-๗๖ และ ๘๒-๘๓.

จากตารางข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า ลำพังเสียงของพรรคฝ่ายค้านรวมกันได้เพียง ๑๐๘ เสียง ซึ่งยังขาดอีก ๒๗ เสียง จึงจะถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด อย่างไรก็ตามเสียงที่หันมาสนับสนุนพรรคฝ่ายค้านได้เพิ่มมาจากพรรคเกษตรสังคม ซึ่งมิใช่พรรคฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล อีก ๘ เสียง ส่วนอีก ๑๑ เสียง ของพรรคนี้ได้หันไปสนับสนุนสหพรรค ดังนั้นเสียงของพรรคฝ่ายค้านจึงเพิ่มเป็น ๑๑๕ เสียง ก็ยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาฯ ๒๖๔ คน อยู่ดี

การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ถอนความสนับสนุนสหพรรคและหันมาให้ความสนับสนุนกับฝ่ายค้านในสภาถึง ๔๒ เสียง ทำให้พรรคฝ่ายค้านมีเสียงเพิ่มขึ้นรวมทั้งหมดเป็น ๑๕๗ เสียง มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ๒๒ เสียง ซึ่งทำให้ทางฝ่ายคณะผู้วางแผนล้มรัฐบาลก็กฤษฎีมีความมั่นใจว่าจะสามารถล้มรัฐบาลได้สำเร็จ หากไม่มีการยุบสภาเสียก่อน ทั้งนี้ เพราะการประเมินความสนับสนุนของสมาชิกพรรคฝ่ายรัฐบาลที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ได้ประเมินไว้ในระดับต่ำ ยังไม่ได้นับสมาชิกพรรคเล็กพรรคน้อยอื่นๆ ที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล และได้หันมาสนับสนุนพรรคฝ่ายค้าน^๑

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลสหพรรค

กลุ่มพรรคฝ่ายค้าน ได้ร่วมกันเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ๓ ญัตติ คือ ญัตติของ นายแคล้ว นรปดีและคณะ ญัตติของ พันเอกสมคิด ศรีสังคมและคณะ และญัตติของนายชัชวาลย์ ขมพู่แดงและคณะ โดยมีจำนวนผู้ร่วมเสนอญัตติตามตารางดังต่อไปนี้

^๑โปรดดูรายละเอียดใน นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. ๒๕๑๘ ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง", หน้า ๒๔๖.

ตารางที่ ๑๘

จำนวนผู้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ
ในสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๘ จำแนกตามพรรคการเมือง

พรรคการเมือง	จำนวนผู้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปร่วมกับญัตติของ		
	นายแคล้ว นรปติ	พันเอก สมคิด ศรีสังคม	นายชัชวาลย์ ขมพูนแดง
พรรคประชาธิปัตย์	๕๓	๕๒	๕๑
พรรคเกษตรสังคม	-	๑	-
พรรคอาชีพ	๑	๑	๑
พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย	๘	๑๐	๑
พรรคแนวร่วมสังคมนิยม	๑๐	๘	-
พรรคพลังใหม่	-	๑๔	๖
รวม	๗๒	๗๖	๕๙

- ที่มา : ๑) สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รับที่ ๙๓/๒๕๑๘ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๑๘ เรื่อง ญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ของนายแคล้ว นรปติ และคณะ
- ๒) สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รับที่ ๙๔/๒๕๑๘ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๘, เรื่องญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๕๙ ของ พันเอกสมคิด ศรีสังคม และคณะ
- ๓) สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รับที่ ๑๑๒/๒๕๑๘ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๘, เรื่องเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ของ นายชัชวาลย์ ขมพูนแดงและคณะ

ส่วน เรื่องที่คณะผู้ เสนอผู้ตดิขอ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี
มีดังนี้ :-

ผู้ตดิของนายแคว้ว นรปติและคณะ มีเรื่องที่ชอบเปิดอภิปรายคือ^๑

ปัญหา เศรษฐกิจ

รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ เป็นเหตุให้ไม่สามารถจัดหา
ตลาดต่างประเทศระบายสินค้า ดุลย์การค้าขาดดุลย์ กับทวีขึ้นทุกปี ฐานะการคลังของประเทศ
ทรุดโทรมลงทั้งการครองชีพของประชาชนก็สูงขึ้น

ปัญหาการเมือง

รัฐบาลนี้ได้สร้างความระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมือง เกิดการแตกแยกความสามัคคีในชาติ
รองนายกรัฐมนตรี พลตรี ประมาธ อติเรกสาร สนับสนุนขบวนการนวลผล กระทั่งแดง และ
ขบวนการอื่นให้กระทำตน เป็นปฏิปักษ์ต่อการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมและต่อสู้เพื่อสิทธิ
ทางประชาธิปไตย

รัฐบาลดำเนินนโยบายรับอิทธิพลของต่างชาติทั้งในทาง เศรษฐกิจและการเมืองไม่พิทักษ์
รักษาผลประโยชน์ของชาติเท่าที่ควร เช่น กรณีเพิ่มโก้ การถอนฐานทัพต่างชาติ การลงทุนของ
ต่างชาติ และการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้าน

รัฐบาลไม่ดำเนินนโยบายปราบปรามคอร์ปชั่นอย่างจริงจัง ทั้งไม่มีนโยบายทางการ
เมืองและเศรษฐกิจที่แน่นอนด้วย

รัฐบาลไม่มีความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลอย่าง
แท้จริง ปลดปล่อยให้แทบทุกปัญหาสุกงอมไม่ได้รับการแก้ไข

นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลนี้ไม่ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนทั้ง
เศรษฐกิจและการเมือง

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รมที่ ๕๓/๒๕๑๔ วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๑๔,
เรื่องผู้ตดิขอ เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ของนายแคว้ว นรปติและคณะ

ปัญหาสังคม

รัฐบาลนี้ไม่สามารถลดช่องว่างและสร้างความเป็นธรรมในสังคมตามที่ได้แถลงไว้ต่อ
รัฐสภา

ส่วนในวิถีชีวิตของพี่น้อง สมคิด ศรีสังคม ได้เสนอขออภิปรายเรื่องต่างๆ คือ^๑

๑. ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความมั่นใจสัญญาไว้กับสภานี้ นั้น ก็ประสบความสำเร็จพอสมควรอย่างสิ้นเชิง ประชาชนยังคงนอนตาไม่หลับ เพราะการคุกคามของเหล่ามิถุนาซีพอยด์ตลอดทั่วประเทศ เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น โดยเฉพาะคดีที่ร้ายแรง เช่น กรณีผู้นำชานาชาวไร่ถูกฆาตกรรมจำนวนกว่า ๒๐ คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรีถูกฆ่า และอื่นๆ อีกหลายกรณีรัฐบาลก็ไม่สามารถสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด มาดำเนินคดีตามกฎหมายได้ ในขณะที่กรณีที่ราษฎรจำนวน ๕ คน ถูกฆาตกรรมจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ และถูกป่าระเบิดตายอีก ๑๒ คน ซึ่งเกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี รัฐบาลก็ละเลยไม่ให้ความสนใจอย่างจริงจัง จนกระทั่งประชาชนต้องเดินขบวนเรียกร้องขอความเป็นธรรม โดยร้องขอให้นายกรัฐมนตรี เดินทางไปให้ความอบอุ่นโดยหวังเป็นที่พึ่งแหล่งสุดท้าย นายกรัฐมนตรีก็ยืนยันปฏิเสธไม่ยืนยันร้ายกับคำเรียกร้องอันวอนของประชาชน ทำให้เกิดความระส่ำระสายในหมู่ประชาชนและทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเขาไร้ที่พึ่ง แม้นายกรัฐมนตรีผู้ที่ประชาชนเลือกตั้งมา ก็ให้ความหวังและเป็นที่ยึดเหนี่ยวในยามเดือดร้อนไม่ได้

๒. ในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ก็ไม่มีอะไรกระเตื้องดีขึ้น มีแต่ความเดือดร้อนลำบากยากเข็ญหนักขึ้นตามลำดับ ค่าครองชีพสูงขึ้นเพราะระดับราคาสินค้าได้ถีบตัวขึ้น โดยรัฐบาลไม่มีมาตรการใดๆ ที่จะยับยั้ง หรือดำเนินการให้บรรเทาเบาบางลงได้ ยิ่งกว่านั้นในภาวะเช่นนี้ รัฐบาลกลับขึ้นราคาสินค้าสำคัญซึ่งผูกพันอยู่กับการยังชีพของประชาชนคือ ราคาข้าวสารและน้ำตาล การขึ้นราคาอาหารหลักของประชาชนโดยเฉพาะข้าวสารนี้ นอกจากจะก่อความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงกับประชาชนผู้บริโภคแล้ว ยังจะส่งผลให้ราคาสินค้าประเภทอื่นถีบตัว

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รมที่ ๔๔/๒๕๑๔ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๔, เรื่องวิถีชีวิตขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๕๔ ของพี่น้อง สมคิด ศรีสังคม และคณะ.

สูงตามขึ้นไปอีกด้วย ผลที่ประชาชนทั่วไปจะได้รับก็คือ ความเดือดร้อนลำเค็ญ ที่เพิ่มทับทวีขึ้นตามลำดับ

๓. ในด้านการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งรัฐบาลได้แถลงไว้ในวันแถลงนโยบายต่อสภาที่ว่า จะดำเนินการปราบปรามโดยเด็ดขาด แต่นับตั้งแต่รัฐบาลนี้เข้าบริหารราชการแผ่นดินมาจนกระทั่งบัดนี้ ก็ยังไม่เคยปรากฏเลยว่า รัฐบาลได้ลงมือดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จริงจังแต่อย่างใด สถานะการณ์ในปัจจุบันกลับบ่งชี้ให้เห็นว่าการคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ได้เพิ่มขึ้นและกระจายแพร่หลายไปทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ จนกระทั่งถึงหมู่บ้าน จนประชาชนกล่าวกันว่ายังไม่เคยปรากฏมาก่อนเลยว่าการคอร์รัปชัน ได้มีแพร่หลายถึงขนาดที่เป็นอยู่ใต้การบริหารของรัฐบาลชุดนี้

๔. ในด้านการต่างประเทศ โดยเฉพาะสัมพันธภาพอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลนี้ก็ปล่อยให้ตามยถากรรม ไม่มีความริเริ่มที่จะมุ่งส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีอย่างจริงจังแต่อย่างใด ทำให้สัมพันธไมตรีกับเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศลาวกับเวียดนามเสื่อมทรามตามลำดับ ซึ่งเป็นนโยบายที่ไม่เหมาะสม มีแต่ทางจะก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศขึ้นในภูมิภาคนี้

และในมติของนายชัชวาลย์ ชมพุดแดง ได้ระบุเรื่องที่ขอเปิดอภิปรายไว้ดังนี้^๑

๑. รัฐบาลจงใจเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ต่อรากฐานของระบอบประชาธิปไตย และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศชาติและสวัสดิภาพของประชาชน

๒. รัฐบาลไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา อันถือว่าเป็นการละเมิดสัญญา ที่ให้ไว้แก่ผู้แทนของปวงชน รวมทั้งผู้แทนราษฎรที่สนับสนุนรัฐบาลและประชาชนทั่วไป

๓. รัฐบาลหย่อนสมรรถภาพ เมื่อรัฐบาลปฏิบัติตามนโยบายบางประการที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา แทนที่จะเกิดผลดีกลับได้ผลตรงกันข้ามทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรง นำไปสู่ความ

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, (สำเนา) รมที่ ๑๑๒/๒๕๑๙ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙, เรื่อง เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ ของ

วุ่นวายระส่ำระสายในหมู่ประชาชน ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างชาวนากับกรรมกร ชาวกอง
กับชาวชนบท และระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนทั่วไป

๔. รัฐบาลล้มเหลวในการแก้ปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน เพราะนโยบาย
เศรษฐกิจการคลังของรัฐบาลได้กำหนดขึ้นมาอย่างรีบเร่ง ไม่รอบคอบ และเปลี่ยนแปลงไปมาอยู่
ตลอดเวลาไม่มีการวางขั้นตอนที่แน่นอน ทำให้ค่าครองชีพถีบตัวขึ้นสูง ประชาชนทั่วไปได้รับ
ความเดือดร้อน เนื่องจากรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไร่ชาวนาและ
คนยากจนทั้งในเมืองและชนบทต้องตกอยู่ในความคับแค้นอดอยาก งานมีไม่พอทำ

๕. ความล้มเหลวในทางการเมืองและเศรษฐกิจทำให้กระทบกระเทือนต่อปัญหา
ความมั่นคงภายในอย่างรุนแรง ประชาชนเกิดความแตกแยก โจรผู้ร้ายชุกชุม การฉ้อราษฎร์
บังหลวงระบดไปทุกระดับราชการและวิธีการแก้ปัญหาของรัฐบาลที่ได้ปฏิบัติมา และกำลังปฏิบัติ
อยู่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการสร้างลงไปสู่ความยุ่งยากให้ทวียิ่งขึ้น

๖. การดำเนินการต่างประเทศของรัฐบาลผิดพลาด ไม่สอดคล้องกับนโยบาย
ที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาการกระทบกระทั่งกับเพื่อนบ้านใกล้
เคียงมิได้ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีอย่างแท้จริง ตรงข้ามกลับเป็นการเพิ่มความไม่เข้าใจกัน
มากยิ่งขึ้น การปฏิบัติของรัฐบาลทำให้ประเทศชาติเสื่อมเกียรติภูมิ นานาประเทศขาดความ
เชื่อถือ

การร่างนโยบายของรัฐบาลประสานนโยบาย

ในการประชุมของฝ่ายวางแผนล้มรัฐบาลศึกษาที่ บ้านของนายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
ในวันอาทิตย์ที่ ๔ มกราคม ๒๕๑๔ เวลา ๒๑.๐๐ น. ซึ่งแต่เดิมได้วางแผนกันไว้ว่า จะปรึกษา
กันเรื่อง พรรคใดมีสมาชิกที่ร่วมล้มรัฐบาลศึกษา จำนวนเท่าใดและมีใครบ้าง เพื่อนำไปจัดสรร
โควตารัฐมนตรี แต่เนื่องจาก นายจรรยา วัฒนการ (ส.ส.ราชบุรี ธรรมสังคัม) ได้เข้าร่วม
ประชุมอยู่ด้วย ที่ประชุมจึงต้องเลี่ยงไปพิจารณาเรื่องนโยบายแทน^๑

^๑ นายอำนาจ (นามแฝง), แผนคว่ำศึกษา ๒๕๑๔, หน้า ๔๘.

ที่ประชุมได้ให้แต่ละพรรคยื่นนโยบายมาเพื่อนำมาประสานกัน เป็นนโยบายของรัฐบาลใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้นในอนาคต โดยนายวีระ มุสิกพงศ์ ได้เสนอให้เรียกชื่อรัฐบาลใหม่ ว่า^๑ "รัฐบาลประสานนโยบาย"

การร่างนโยบายของรัฐบาลประสานนโยบาย ได้ยึดเอานโยบายที่พรรคเกษตรสังคมเสนอไว้เป็นหลัก และได้ปรับปรุงตามที่พรรคต่างๆ เสนอกันมา

กลุ่มพรรคสังคมนิยม อันได้แก่ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคพลังใหม่ได้เสนอหลักการ ๔ ข้อ เพื่อให้พิจารณาบรรจุลงในนโยบายของรัฐบาลใหม่ด้วย ดังนี้^๒

๑. จัดให้มีการปฏิรูปที่ดินโดยไม่ยกกรรมสิทธิ์ให้
๒. ปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกร และขยายสินเชื่อผ่านธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้ทั่วถึง
๓. ดำเนินการเป็นขั้นตอนเพื่อจะให้มีการค้าข้าวและผลิตผลหลักทางเกษตร รวมทั้งทรัพยากรอย่างอื่น โดยรัฐหรือองค์กรของรัฐ
๔. ขยายการสหกรณ์โดยรีบด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมสหกรณ์ผู้บริโภคและสหกรณ์การผลิตรวมถึงการตั้งสหกรณ์การค้า โดยรัฐให้ความสนับสนุนด้วยสินเชื่อ
๕. ยกเลิก พ.ร.บ. การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และไม่ออกกฎหมายใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงกันนำมาใช้บังคับแทน (และยกเลิกหน่วยงานใดๆ เช่น กอ.รมน. ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติดังกล่าว)

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘-๕๑.

๖. ถอนฐานทัพอเมริกันภายในเดือนมีนาคม ๒๕๑๔ และถอนกองกำลังต่างชาติโดยรีบด่วน รวมทั้งยกเลิกสนธิสัญญาทางการทหารกับต่างประเทศ
๗. แก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ
 - ๑) อายุผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ๑๘ ปี
 - ๒) อายุผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ๒๓ ปี
 - ๓) ให้อายุเลิกวุฒิสมาชิก
 - ๔) ให้เสรีภาพสมบูรณ์แก่ประชาชนในการนับถือสิทธิทางการเมือง
๘. โอนกิจการบริษัทประกันภัยมาเป็นของรัฐ
๙. ขจัดอิทธิพลของต่างชาติเพื่อเอกราชของชาติ

การที่กลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายสังคมนิยมได้กำหนดให้ใช้นโยบายสังคมนิยมอย่างเต็มที่ในนโยบายของรัฐบาลใหม่ ทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้โดยง่ายนัก กับกลุ่มพรรคฝ่ายค้านที่มีแนวนโยบายแบบเสรีนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคประชาธิปัตย์และพรรคสังคมนิยมจะยอมรับข้อเสนอของฝ่ายพรรคสังคมนิยมได้ไม่ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การร่างนโยบายของรัฐบาลใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้นยังไม่ทันเสร็จ รัฐบาลได้ยุบสภาเสียก่อน^๑

ก่อนหน้าที่จะมีการยุบสภา ก็ได้มีร่างคำแถลงนโยบายของรัฐบาลชุดใหม่ที่สำเร็จรูปซึ่งมีเนื้อหายอมรับข้อเสนอของฝ่ายสังคมนิยมทั้ง ๙ ข้อ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งนายอานาจ ได้ระบุว่า เป็นนโยบายที่ร่างขึ้นมาจากกลุ่มผู้วางแผนว่ารัฐบาลศึกฤทธิ^๒

^๑ นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐบาลไทย พ.ศ. ๒๕๑๔ ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคการเมืองและความขัดแย้ง", หน้า ๒๔๔. และสัมภาษณ์นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ ณ บ้านในซอยเกียรติคุณ กทม. วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.

^๒ โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวใน, นายอานาจ (นามแฝง), แผนคว้าศึกฤทธิ ๒๕๑๔, หน้า ๘๙-๑๐๔.

สรุป

ความเคลื่อนไหวของพรรคฝ่ายค้านในการที่จะล้มรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศใหม่มีมาตลอด โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัติสำคัญๆ เช่น ร่างพระราชบัญญัติอนุญาตให้รัฐบาลจ่ายเงินไปพลางก่อน (พ.ร.บ.เงินผัน ๒,๕๐๐ ล้านบาท) และร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี แต่เนื่องจากพรรคฝ่ายค้านไม่สามารถหาเสียงสนับสนุนได้ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนทั้งหมด จึงไม่สามารถล้มรัฐบาลได้

ในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อกับต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ความพยายามของพรรคฝ่ายค้านในการที่จะล้มรัฐบาลด้วยการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากพรรคฝ่ายรัฐบาลบางพรรคประกอบกันได้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ระดับความนิยมของประชาชน (popularity) ที่มีต่อรัฐบาลลดลง เช่น การชุมนุมประท้วงของราษฎรจังหวัดปัตตานี กรณีประชาชน ๕ คน ถูกนาวิกโยธินสังหารโหด การต่อต้านนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกโดยขึ้นราคาข้าวสารและน้ำตาล การคัดค้านมติของคณะรัฐมนตรีในการให้ประธานบัตรชุดแรกตีถูกในเขตจังหวัดภูเก็ตและพังงา แก่บริษัทในเครือของเหมืองแร่ ตลอดจนความล้มเหลวของรัฐบาลในด้านอื่นๆ ในช่วงที่รัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำเนินการบริหารประเทศ

ความเคลื่อนไหวของพรรคฝ่ายค้านในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในขณะที่ความนิยมในรัฐบาลผสมสหพรรคตกต่ำเช่นนี้ ได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกสภาตลอดจนเกิดความแตกแยกและขัดแย้งอย่างรุนแรงในกลุ่มสหพรรคเอง ทำให้รัฐบาลไม่สามารถควบคุมเสียงสนับสนุนในสภาได้ตัดสินใจยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

อย่างไรก็ตาม เจื่อนไซและข้อจำกัดในการดำเนินการทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้านที่น่าจะนำมาพิจารณาประกอบมีดังนี้ :-

พิจารณาจากองค์ประกอบของฝ่ายรัฐบาล

มูลเหตุสำคัญของความอ่อนแอของรัฐบาลผสมสหพรรคอยู่ที่การรวมตัวของกลุ่มสหพรรคเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งนี้ มีพรรคการเมืองเข้าร่วมอยู่ในรัฐบาลผสมมากถึง ๑๖ พรรค ซึ่งมี

ที่นั่งในสภารวมกันทั้งหมด ๑๔๐ ที่นั่ง มากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภา ทั้งหมดอยู่เพียง ๕ ที่นั่ง

สิ่งสำคัญที่ทำให้รัฐบาลผสมมีเสถียรภาพก็คือ ความสนับสนุนของพรรคการเมืองที่ร่วมจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งการให้ความสนับสนุนดังกล่าวนี้ไม่มีลักษณะ เป็นการให้ความสนับสนุนที่ถาวร หากขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตกลงต่อรองเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการเมืองของแต่ละพรรคได้รับอยู่และ / หรือ คาดว่าควรได้รับมากขึ้น นอกจากนี้การที่พรรคการเมืองในสภา ต่างมีจำนวนที่นั่งในลักษณะที่มีการกระจายของอัตราส่วนของที่นั่งดังกล่าวมาก จึงทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลผสมมีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการถอนความสนับสนุนเพียง ๔-๖ เสียง ย่อมจะกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างมาก และโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น ย่อมเป็นไปได้มากในเงื่อนไขของรัฐบาลผสมที่มีพรรคการเมืองมากถึง ๑๖ พรรค หากเกิดความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านนโยบาย ด้านตัวบุคคล ด้านการบริหารงาน และด้านผลประโยชน์ของแต่ละพรรค

อย่างไรก็ตาม การรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลที่เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลผสมสหพรรค ก็ได้ใช้วิธีต่างๆ เช่น การตั้งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในด้านต่างๆ การให้ตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรี การตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ และการใช้ตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นแรงจูงใจพรรคการเมือง ทั้งที่ร่วมอยู่ในรัฐบาลผสมแล้ว และทั้งที่ยังไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้มาสนับสนุน โดยการปล่อยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่างอยู่ถึง ๓ ตำแหน่ง โดยไม่ยอมแต่งตั้งให้ใครเข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าว จนกระทั่งก่อให้เกิดปัญหาเสถียรภาพของรัฐบาลขึ้นในที่สุด

พิจารณาจากองค์ประกอบของพรรคฝ่ายค้าน

ในการควบคุมรัฐบาลโดยการ เปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลของพรรคฝ่ายค้านนั้น มีเงื่อนไขและข้อจำกัดอยู่ที่ว่าต้องรวบรวม เรื่องสมาชิกสภาให้ได้เกินครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด และต้องได้รับความสนับสนุนจากภายนอกสภา

ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า ลำพังเสียงของสมาชิกฝ่ายค้านในสภาเพียง ๑๐๗ เสียง นั้น ไม่สามารถที่จะล้มรัฐบาลได้ หากไม่มีการถอนความสนับสนุนของฝ่ายรัฐบาลมาสมทบ

ในกลุ่มพรรคฝ่ายค้านเองประกอบด้วย ๒ กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มแรก ได้แก่พรรคประชาธิปไตยและอธิปัตย์ ซึ่งมีเสียงรวมกัน ๗๔ เสียง และกลุ่มพรรคที่มีแนวทางสังคมนิยม คือ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย แนวร่วมสังคมนิยม และพลังใหม่ ซึ่งมีเสียงรวมกัน ๓๓ เสียง ส่วนพรรคเกษตรสังคมนิยมได้แตกออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลมี ๑๑ เสียง และสนับสนุนฝ่ายค้าน ๘ เสียง เป็นที่แน่นอนว่าหากมีการล้มรัฐบาลศึกฤทธิ์สำเร็จ พรรคประชาธิปไตยจะเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่เป้าหมายหลักประการแรก อยู่ที่การล้มรัฐบาลศึกฤทธิ์ ดังนั้น เมื่อรวมเสียง พรรคประชาธิปไตยและอธิปัตย์ กับสมาชิกพรรคฝ่ายรัฐบาลที่มาร่วมลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล และเกษตรสังคมนิยมที่สนับสนุนฝ่ายค้านอีก ๘ เสียง จะมีทั้งหมดเพียง ๑๒๔ เสียง เท่านั้น ดังนั้น เสียงจากพรรคฝ่ายสังคมนิยมจึงเป็นเสียงชี้ขาดในการล้มรัฐบาลศึกฤทธิ์

ปัญหาของกลุ่มพรรคฝ่ายค้านอยู่ที่ความแตกต่างในเรื่องนโยบายของพรรคประชาธิปไตยและกลุ่มพรรคที่มีแนวทางสังคมนิยม ซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และสามารถนำไปสู่ปัญหาในการหาความสนับสนุนจากนอกสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มทหาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทย แม้ว่าจะมีข่าวปรากฏออกมาว่า พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ซึ่งมีอิทธิพลสำคัญในวงการทหารและมีส่วนร่วมรู้เห็นกับแผนการคว่ำรัฐบาลศึกฤทธิ์ จะเข้ามาร่วมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลชุดใหม่ก็ตาม การเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างฝ่ายสังคมนิยมกับกลุ่มทหาร ซึ่งมีแนวความคิดตรงกันข้ามจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน หากรัฐบาลชุดใหม่มีพรรคฝ่ายสังคมนิยมเข้าร่วมด้วย

เมื่อเสียง ๓๓ เสียงจากพรรคฝ่ายสังคมนิยมเป็นเสียงชี้ขาดในการล้มรัฐบาลศึกฤทธิ์ ดังนั้น ข้อเรียกร้องในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย ๔ ประการของพรรคฝ่ายสังคมนิยม จึงกลายมาเป็นเงื่อนไขที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แรกคือการล้มรัฐบาลศึกฤทธิ์ ดังนั้นการที่มีคำแถลงนโยบายในลักษณะที่ยอมรับข้อ เสนอของกลุ่มพรรคสังคมนิยมออกมาปรากฏตามบันทึกของนายอำนาจ ก็น่าที่จะเป็น เครื่องมือในการดึง เสียงสนับสนุนจากฝ่ายสังคมนิยม เพื่อล้มรัฐบาลและในทางตรงกันข้ามก็เป็นสิ่งบั่นทอนความสนับสนุนที่จะได้รับจากฝ่ายทหาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทย

การที่พรรคประชาธิปัตย์จำเป็นต้องร่วมมือกับพรรคฝ่ายสังคมนิยมในสภาเพื่อล้มรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ทำให้เกิดผลกระทบต่ออนาคตทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เมื่อฝ่ายสังคมนิยมได้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมือง และดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือ การเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายสังคมนิยมและเป็นหนทางที่จะก่อให้เกิดรัฐประหารได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาข้อจำกัดดังกล่าวทำให้เราเห็นว่า การที่รัฐบาลคึกฤทธิ์ ยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ก็เพื่อป้องกันการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายสังคมนิยมในสภากับฝ่ายทหารและเพื่อป้องกันรัฐประหารที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การใช้มาตรการทางรัฐสภาขั้นเด็ดขาดที่สุดในการควบคุมฝ่ายบริหาร คือ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนั้น นอกจากจะเกิดขึ้นได้ยาก เพราะจะต้องอาศัยเสียงข้างมากในสภาฯ แล้ว ฝ่ายที่รวมเสียงเพื่อล้มฝ่ายบริหาร ยังจะต้องเผชิญกับปฏิกิริยาโต้กลับของฝ่ายบริหารอีกด้วย สำหรับกรณีของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งประกอบไปด้วยพรรคการเมืองมากพรรคนั้น ยังมีปัญหาที่ละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจรวมเสียงในการล้มรัฐบาล ตลอดจนปัญหาในการร่วมมือกันจัดตั้งรัฐบาลใหม่อีกด้วย ดังได้สรุปวิเคราะห์ไว้แล้วข้างต้น